

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Сабіщенко О.В.

студент;

Гуренко Т.О.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ РИЗИКІВ У АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Аграрне виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризиковість аграрного бізнесу визначає ряд факторів: сезонність виробництва, залежність від погодних і кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції, технології тощо. Дане твердження справедливе для сільського господарства всіх країн, але особливо великих ризиків зазнає сільськогосподарське виробництво країн, економіка яких розвивається або перебуває в процесі трансформації. Аграрні реформи та становлення ринкових взаємовідносин, зміна форм власності та форм господарювання значно збільшують ступінь невизначеності соціально-економічних процесів в сільському господарстві і підсилюють вплив ризиків на аграрний бізнес [7].

Нині в Україні прискорюється аграрна реформа. Відповідно до Коаліційної Угоди передбачено, зокрема, такі заходи реформування сільського господарства: державна підтримка фермерських господарств, малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників шляхом надання пільгових кредитів, у тому числі довгострокових, для фінансування проектів, спрямованих на виробництво (з можливою подальшою переробкою) сільськогосподарської продукції, та здешевлення страхових платежів (премій) за договорами страхування сільськогосподарських культур від ризику загибелі; забезпечення законодавчого врегулювання та практичне запровадження фінансових інструментів на ринках сільськогосподарської продукції [1, с. 52]. У зв'язку з цим, розпорядженням Кабміну України від 04.03.2015 р. № 213-р доручено Нацкомфінпослуг та Мінагрополітики виконання заходу з підготовки та схвалення проектів актів щодо здійснення страхування майбутнього врожаю ярих зернових, соняшника та цукрового буряку з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків на весь період вирощування [3].

На думку Скрипника А.В. і Герасимчук Н.А. високий рівень ризику в сільському господарстві України вимагає кваліфікованого управління, тобто прийняття рішень з врахування ризику. Ризик аграрного планування визначає взаємний вплив окремих ризиків на кінцевий результат діяльності, що

кількісно оцінюється прибутком, це фінансовий ризик, інституційний ризик, ризик вибору стратегії, ризик фінансових рішень, ризики прийняття технологічних рішень, політичний ризик, ціновий ризик, ризик урожайності [9, с. 303]. Тому, проблеми, пов'язані з оцінкою та обліком ризиків, сьогодні є актуальними. Панченко І.А. визначає ризик, як можливість втрати частини активів, недоотримання або неотримання прибутку в результаті впливу несприятливих факторів під час проведення господарської діяльності або як імовірність виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, доходу, майна, коштів у зв'язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, впливом несприятливих обставин [8, с. 140].

Сучасні тенденції розвитку обліку свідчать про необхідність досліджень сутності ризику та оцінювання наслідків його впливу на показники діяльності аграрного підприємства. Гнилицька Л.В. для обґрунтування ролі бухгалтерського обліку як інструмента управління ризиками підприємницької діяльності визначає такі взаємопов'язані завдання: визнання ризику в системі бухобліку; оцінювання імовірності втрати економічних вигод окремими об'єктами бухобліку під впливом дії ризику; вибір методичного інструментарію управління ризиками, притаманного системі бухобліку; відображення на рахунках бухобліку та у фінансовій звітності інформації про підприємницькі ризики і наслідки їх впливу на показники діяльності підприємства [5, с. 88].

Камінська Т.Г. зазначає, що в українській нормативній базі питання обліку ризиків висвітлене недостатньо. Бухгалтерське законодавство не визнає ризик як об'єкт обліку, а передбачає відображення в системі рахунків лише інформації про факти господарської діяльності, спричинені впливом ризику. Тому, постає питання обґрунтування взаємозв'язку ризику та фактів господарської діяльності, викликаних його впливом [6, с. 37]. Підтримуючи думку Гнилицької Л.В., для вирішення цієї проблеми необхідно, перш за все, в системі обліку всі ризики підприємницької діяльності розмежувати на ризик-причини (резерви майбутніх витрат та платежів, умовні непередбачені зобов'язання) та ризик-наслідки (витрати, зобов'язання, дебіторська заборгованість, оцінюючі резерви). Це дозволить встановити взаємозв'язок ризик-причини з умовним фактом господарської діяльності, а ризик-наслідку з дійсним (реальним) фактом господарської діяльності [5, с. 90].

З урахуванням залежності сільського господарства від погодних умов та високого рівня ризикованості, а також тривалого періоду виробничого циклу, що зумовлює уповільнений оборот капіталу, необхідно вживати заходи з: удосконалення існуючих і запровадження нових механізмів державної підтримки сільськогоспвиробників, які узгоджуються з вимогами СОТ; запровадження системи дотування виробництва продукції з низьким рівнем рентабельності; підтримки доходів сільськогоспвиробників шляхом стимулювання розвитку системи страхування, створення необхідної інфраструктури страхового ринку, удосконалення законодавчої і методичної бази з питань його регулювання; удосконалення механізму страхування

фінансових ризиків комерційних банків; сприяння створенню пулів компаній, що займаються страхуванням ризиків в аграрному секторі [2].

Тому, облік та аналіз повинні надавати для потреб управління інформацію про економічну ситуацію, а не лише про господарську операцію, яка відбулася, що передбачає не лише здійснення оцінки її результатів, а й факторів, що вплинули на результат. Такий підхід дозволяє забезпечити орієнтацію бухгалтеру та аналізу на можливість здійснення прогнозних розрахунків, забезпечення інформаційних запитів користувачів, а також впровадження адекватних реаліям часу методів управління [8, с. 139].

Відповідно для досягнення поставлених цілей в обліку повинна формуватися інформація про: традиційні для суб'єкта господарювання об'єкти обліку з деталізацією та розшифровкою інформації про можливі ризики від здійснення операцій та їх наслідки у внутрішній звітності, пояснювальних чи аналітичних записках, які готуються на оперативні запити користувачів та пояснювальній записці до річної фінансової звітності; нові для суб'єкта господарювання об'єкти обліку, які можуть виникнути в результаті здійснення ризикованих господарських операцій та вплинути на фінансові результати діяльності та розмір отриманого прибутку. У зв'язку з цим, у таблиці 1 наведені повноваження працівників бухгалтерської служби в розрізі етапів процесу управління ризиками [8, с. 141].

Таблиця 1

**Повноваження працівників бухгалтерської служби
в процесі управління ризиками**

Етапи управління ризиками	Роль бухгалтерської служби
Аналіз ризиків: 1) виявлення; 2) оцінка	Ідентифікація можливих наслідків ризикових операцій, оцінка ймовірності їх настання; формування обліково-аналітичного забезпечення управління; визначення вимог до методів впливу на ризики
Підбір методів впливу на ризики	Оцінка фінансових наслідків вибору методів впливу на ризики на основі сформованого обліково-аналітичного забезпечення
Прийняття рішення щодо методу впливу на ризики	Регулювання розміру можливих збитків внаслідок ризикових операцій
Вплив на ризики (зменшення, збереження, передача)	Відображення в бухгалтерському обліку операцій за результатами прийнятих управлінських рішень щодо впливу на ризики; розрахунок податкових наслідків прийнятих рішень та фінансових результатів діяльності; надання відповідної інформації управлінському персоналу
Контроль за виконанням прийнятих рішень та результатами впливу на ризики	Здійснення бухгалтерського контролю за достовірністю та законністю відображених в обліку господарських операцій з впливу на ризики

Враховуючи, що перед галуззю сільського господарства поставлено стратегічні завдання щодо збільшення обсягів виробництва сільськогосппродукції, підвищення її конкурентоспроможності, завоювання і утримання своєї ніші на світовому ринку, очевидним стає, що система мінімізації агроризиків, як комплекс ефективних механізмів та інструментів держави та виробників, є необхідною складовою частиною ринкової інфраструктури та одним з базових елементів сталого розвитку галузі [4].

Список використаних джерел:

1. Коаліційна Угода Верховної Ради України від 21 листопада 2014 р. / [Електронний ресурс] http://solydarnist.org/wpcontent/uploads/2014/11/the_coalition_agreement_1.pdf
2. Постанова Кабміну України «Про затвердження Порядку визнання ризиків у сільському господарстві катастрофічними та надання і використання бюджетної позики (державної фінансової допомоги) у разі їх виникнення від 15 серпня 2012 р. № 841// Урядовий кур'єр, 2012, 09, 15.09.2012 р. N167.
3. Розпорядження Кабміну України «Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабмін України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у 2015 році» від 4 березня 2015 р. № 213-р//ВР України: [Електронний ресурс] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>
4. Гнатишин Л.Б., Поверляк Т.І. Облік сільськогосподарської діяльності в умовах ризику: методика та шляхи вдосконалення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer37/482.pdf>
5. Гнилицька Л.В. Інформаційне забезпечення ризиками підприємницької діяльності: обліковий аспект // Економічні інновації, 2014.–Вип. 57. – С. 88-100.
6. Камінська Т.Г. Облікове забезпечення управління ризиками у сільському господарстві // Бухгалтерський облік і аудит: наук.-практ. журн. / ТОВ «Екаунтинг», КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. – К.: – 2009. – № 12. – С. 36-44.
7. Міністерство фінансів України: офіційний сайт / [Електронний ресурс] http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57203&cat_id=57141
8. Панченко І.А. Роль бухгалтерського обліку в системі ризик-орієнтованого управління // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 3(61). – С. 138-141. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/4672/1/138.pdf>
9. Скрипник А.В., Герасимчук Н.А. Економічні і фінансові ризики – К.: ЦП «Компринт», 2014. – 415 с.